کاڼي دل

په لاس کښې خوندنه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکېټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
تاسیل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
روبے اشاعت : ۱۵، اګست ۲۰۰۰ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۴۰۳۰۵‏‏۲

انتساب

د هاغې درون د پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څو مره حجابونه راوړي "[۱]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نه دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څه ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

---

[۱] دا زما د والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بیلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هائيکو ساخت او هيئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسياتي عواملو زېږولې ده. څهٔ تاريخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنيا د نورو ژبو او ادبياتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او اديبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائيکو رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بايد چې اولوستلے شي. او بيا په تېره تېره د ښاغلي محمد اياز غزل صيب تفصيلي مقاله چې د هغوي د هائيکو په مجموعه" د ښائستونو د صحرا ورځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائيکو په تيکنيک څهٔ تحقيقي مضمون يا مقاله ليکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائيکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هائيکو څهٔ فني او تيکنيکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حيثيت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زيات هيڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بېخي نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا ليک په هائيکو باندې منضبط او مبسوط تحقيقي ليک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هائيکو په مخالفت کښې کوم ليکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجيده او غير سنجيده هر دوه قسمه ذهني رويو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غير اصولي او د هائيکو د صنف سره په حسد، عصبيت او بې علمۍ باندې مبني بې ځايه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رويې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنړه ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ايښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائيکو د تقابل په نتيجه کښې چې کوم اصولي اختلافات يا بنيادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حماسه یې واخستلې شي. خوله هر څه نه وړاندې زه بناغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي ځکه چې نو اُو دې بناغلي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوی یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلی یم. زلمي نقاد بناغلي ازاد اشنغري صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي، نوم هم بنایسته او د ټاټېل کټ اپ هم بنایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پړې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستې شي نو په دې کښې د دغو بناغلیو معترضینو د قانع کولو د پاره مواد شته."[1]

ما په خپل ذکر کړې شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړې وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[2]

لهٰذا ګنړو ناقدینو د دې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردِ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[3]

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چاته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو یې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړې دي."[4]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو بناغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فایې ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضین دې پخپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اُوګوري وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

هغه به کمې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نه شي تسلیمولې بلکې پښتانه به يې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړې شي که هر څومره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انځکارې ولې نه راپورته کېږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپېڅلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نه ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او د ادب د ترقۍ غوښتونکي بناغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هایکو په آفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولې دي"[۵]

دې خبرې په ترڅ کښې بناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نه دے او نه ما دا دعوی کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلې شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل اتفاق نه لري نو بیا دې ما ته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ، جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې او ښائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې دي او لیکلې کیږي. چې کوم مثالونه مې ذکر کړل. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلو خوښو هغه عبارتونه یې راوستلي دي چې د هغوئ تیاکلي شوي مقصد ته یې تقویت رسیده شي.

کمران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "اُنې اینډ کو هایکو کښې" په راقم الحروف د خپل خاص تنقید یو جبر کلي کړی دی. لیکي:

"نن اُنې اینډ کو میرن فوټي هوم کښې ژرن مېډلي غنې هایکو د فحاشۍ اعلی ترین نمونې دي بلکې دا به په ډېر شوق سره ولوستلې شي چې اُنې اینډ کو میرن فوټي هوم کښې ژرن مېډلي غنو هایکو ته بیلو پرنټ ویلې مناسب دي."

وړاندې یې لیکي:

"په شاعرۍ کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا څه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غني دیکو نکیو د فحش ګوئۍ د پاره خاص کړے دے."

زه دا ویل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې په خپله اعلی او ارفع ادبي لنبي باندې لږ غور اوکړي. بهرکیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د خنډنې ور اقدام دے د

رنګ د ادب د خپرو نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح څه ناڅه د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا یې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځ فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ټګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې نوره وېتل زیات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پېرایه کښې د ژوند ترخې حالات اوښوولے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونه پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لیکل نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دَچا وي لهٰذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښهٔ خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښهٔ خیال به په دې سبب نهٔ غندلے کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَ غلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو هایکو باندې دَ فحش ګوئۍ تهمت لګولے دے دَ نمونې په ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نهٔ راځي
نو دَ کوهي ټولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې کج بحثۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هایکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغیب شته او نهٔ ئې معنٰی دَ شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې دَ خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم دَ وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو :-

کرښې له سر راوړهٔ نادانۍ ګڼي
ګړک چې دَ کوهي چړګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښځه ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په ښځو پړې نهٔ دې سپتول پکار کښې نو مازغهٔ ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستو نکې چغله اووائي چې فحاشي زما په هایکو کښې ده که دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هایکو کښې دَ جبلیاتي حیاتو دَ ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زهٔ دَ دا رنګ هایکو دَ Disone کولو اعلان کوم.

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوٰی بېخي بې ځایه ده. چې کښې په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې داسې کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا دَ هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه خبره دا ده چې بناغلي مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو کښې هغوي فقط نفس ګټې او برګزیده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او یا ګنې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېر لے کېږي.

یا قربانے :

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
، چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مېینه
، اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
، سورے سورے په ګوګو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایئه کښې ګڼ تاویلات او توجیهات وي ګنې نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګوییي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته دَدغه اعزاز پګړکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي څو مبیح ئې یوه ده یعنې جنس. او س که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنګ کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه را ښکل ګرانه شي - په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الاُتش نه بچ ساتل پکار وي ګنې نو داسې حالتونه به راپېدا کېږي لکه چې ښاغلي معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُتې اینډکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وښلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دی چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستی کېږي. چاربېته
مره شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولی نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هایکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."[9]

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اولیکلی شي خو
په دې کښې څوک څه کولی شي چې اوس نوي کول د ټپې په
مقابله کښې د هایکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهذا
پکار دي چې دوي عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولی شي او بیا دا چې لوی
تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور مومي.
بحرکیف د بناغلي مضمون نګار د حوالې دوي یېک نه قدم
په قدم د هایکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د 'انې اینده کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلی دی. بیا هم بناغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زه پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او بناغلی ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هایکو ته د نوو لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وشلو دپاره هیڅ نه دي
پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او د دې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګڼې د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّیلزم، ترقي پسندي
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري
او تېکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب یې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړې دی
متقدمینو د هغې خوب هم نه وُ لیدلی او د هغوي د
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نه بریښېدل
زه دا منم چې زمونږ کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخه بنیادونه ور بخښلي دي او راتلونکي کول
ته لارې اساني کړي دي خو دا دعوي چې ګني د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوو چې بل چا ته یې پکښې هیڅ نه دي پرېښي زیاتې او
سینه زورې ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوهه دی چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو
زمانه کښې چرته وې او چونکې ادب ماضي سره سره د

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې بږدي. لهذا عصري پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا راتېروي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار دويم بخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکوالي هايکو ځکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوي دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب، عامر ګمايانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر، زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبنى انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سائيکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړي ده چې د هايکو خندونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرې ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سائيکاټرسټ نه دې پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راغلي نو بيا اخر ځنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سائيکو دي. اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پېدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خود د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سائيکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو زه په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله او "آف فیشن" ګڼل کېږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال کره شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم ووايي چې د غزل لیکوونکي جوړ وي د ټکل لیکوونکي
رل اصلاح وي او د ټپې خالق کېږي وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پیوټې حربه او وسیله وي
او هغه مزاح چې مبنې په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي، د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نه لري.

ترڅو پورې چې د الي اینا کو هایکو د مضمون نګار
ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دی چې کښې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکوونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېر بې ځایه به دي چې یو هایکو لیکوونکي هم دا نه
دي ویلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دی لکه
چې څوک ووايي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځای دې کُشتې
مېږغپ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکوونکي ښاغلي مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

دی. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دی په
ګوته کړی چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
پوټي تراشلې شوي مجسمه کښې یې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سره څه ووايي زموږ
قامي مزاح داسې جوړ شوی دی چې سوږ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلی داور خان داوُد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نږدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتل شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دی. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دی. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دی
خو هایکو کښې صرف درې مسرې وي. رومبۍ
مسره کښې پنځه، دویمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او درېمه
مسره یې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

يې دَ دوو صوتي اهنګونو هومره دَ دوي مثله اوږده وي يعني هايکو دَ هيئت او موضوع دواړو په لحاظ دَ مخصوصو شرائطو پابنده وي.

دَ هايکو دَ صوتي اهنګ نظام دَ بحرِ متقارب دوې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس دَ ټپې دَ دوو مصرعو دَ صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ خ[10]

دَ پروفيسر صيب فرمودات په سرسترګو خو ډېرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځائے نيم کښې په کښې دَ تحقيقي سپرټ خلاف دَ سهولت احساس هم پټ پښتونے کوي ددې نه علاوه دَ هغوي دَ حوالې دا ليک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب دَ هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلي او تيکنيکي ارتقاء په نظر کښې نهٔ ده ساتلې ګني نو هايکو به يې دَ اوولسو[14] څپو او ۵ - ۷ - ۵ دَ ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بېخي رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې دَ هايکو دَ صنف نه دَ يو خاص مکتبهٔ فکر تړاګلے شوې قيود او حدود نه پورته کول غواړي. ګني نو دَ جاپان د ژبنے هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې دَ يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوې دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه دَ التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا يې هم وضاحت لازمي پکار ؤ.

بهر حال پروفيسر صيب چې دَ هايکو دپاره دَ بحرِ متقارب دَ ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې يې دَ همايون صيّاد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې دَ رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق دَ بحر متقارب په ښودلې شوې بحر نهٔ مقطّع کېږي ځکه چې دَ پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او دَ هغې په دغه تجويز شوې بحر باندې بېخي تقطيع نهٔ کېږي.

هايکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې ښځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداېږي لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په کوته کړے شوي[۲۰] دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر یې اوولس[۱۷] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غاړ کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادې او معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې ځرته هم ځاے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کیږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت اوساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داؤدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځاے شوے دے"[۲۱]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېږ و اندېښنه ده چې ګنې په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې یې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه ده دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې تېر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه یې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ اړخونو نه هم راښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه یې داسې کړې اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو یې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع واړهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

عرض دے چې هر دری مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام دری مصره ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ته په واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[13]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے وو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن په خپله دغو سلسلو کړۍ خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کښې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګني اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګڼې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبایئلي. ځکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سائل صیب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخليقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که یو تخليقي غورځنګ د هائيکو پېرايه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخليقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرايه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته د جوهرې د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعویٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هائيکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائيکو په ورستو د یو لوئے تخليقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائيکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته ورېښي. که داسې نهٔ وه نو د سائل صیب

د تنقید نه پس به چا هم هائيکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخليق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو وارو رنګونو په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ونې دې په هر ګل کښې پیدا شي کنې نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې او درېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائيکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون
جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں......... اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں ۔" [۱۳]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زور اور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه ، چاربیته ، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نه شي ساتلے اوس که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند را پیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه او ځي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نه وي لګولے شوے - بهر کیف زه ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وئیلو نه انکار او نکړي . اوس که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کیدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک نن په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څه اووائي -

ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نه ده. په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربع په تشبیب کښې تشبب او عقل سره د تعقل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نه وئیل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپبب وي نو ښه په سهولت ئې دا وئیلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څه ځانته منطق وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نه شي. بهر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نه شي کیدے چې د هایکو دې ارومرو درې مصرعې وي. باید چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله د تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے ۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د ټپې سیلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څه بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تري راپېدا کېږي چې کښې يوه ټپه په کښو. محرونو کښې ليکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه جملو نظر ثاني ضرور وکوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم بناغلې اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به را سره دا هم مني چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لنډې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو د ټپې دعوی.

بناغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخليقي ګڼلې ده. او د هغې ئې ځايه اطلاق ئې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خداے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے شي نو پښتانهٔ به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووينځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هايکو طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپېدا کېږي چې اخر هايکو ته د ټپې مېړهٔ يا خاوند وېل کومه هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي ته نهٔ وي حاصل. بلکه اصله خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هايکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بيا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لره کښې بناغلي اباسين څهٔ خفيه قانون سازي کړې وي. ايا دداسې خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې پښې راکاږي چې د سرې پرې زړهٔ خوښ شي.

ګران بناغلے اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي؛

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے ۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں ۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بیک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں ...... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا ۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے ۔"[۱۴]

زهٔ منم چې تشبيهه چرته هم ثانوي نهٔ وي خو اباسين صيب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه تشبيهه راوړې ده. سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي. خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

پرانستلي شوي ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړي شوي ده دَ تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو بناغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې دَ رکشې سفر دَ موټر سائیکل دَ سفر نه زیات محفوظ او دَ عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې دَ پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. بناغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل دَ درېو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو بناغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل دَ درېو نه زیات کسان سورَوي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم آواره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال دَ وکالت دَ ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس بناغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل دَ ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو بناغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم بناغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو دَ ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک دَ کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

دَ پښتنو دَ تاریخ، تهذیب او دَ روایاتو نه هم دَ لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که دَ سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج دَ پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هایکو دَ کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به دَ ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم دَ قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې دَ هایکو وجود دَ ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو دَ جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې دَ ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې دَ ماډرن سنسبلټۍ او جدید حسیاتو په حواله هایکو دَ ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو دَ بناغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني دَ ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله دَ بناغلي زبېر حسرت دا تجزیه دَ لوستلو جوګه ده. لیکي :-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو ډرګه·
"څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نووُ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګيا دي. دغو اصنافو کښې "څرېکه" او "ترائيلي" داسې وُ چې خپل وجود کښې دَ توانائي دَ فقدان له سببه ئې څ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا ئې په سر کښې پوښې نهٔ ده وښلي چې خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو يوائې "هائيکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف دے چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف دَ خپل مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو دَ پښتون بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوي او دَ يوې تنه وړې ونې شکل اخلي. دَ پښتنو سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائست او سينګار ته ئې سترګې برېښي."[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا هم کوي. ليکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته يو وارې بيا تيښدک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې دَ مفتيانو دَ سره جواز نهٔ پيدا کېږي ادب څهٔ شريعت کوړتې خو نهٔ دے او که چرې دَ ښاغلي دا ارمان وي چې ګني هغه دې دَ ادب لوئے مفتي او منلے شي نو بيا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې دَ ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رايوځائے کېږي او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کېږي. دا حقيقت دے چې دَ اعلى دَ تلازمي او دَ علم دَ وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے نهٔ شي. ممکنه ده دَ مفتي اعظم دَ منصب په وجه ښاغلے ددې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې دَ ادبي مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بيا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې دَ ادبي مفتي دَ نسبت سره فتوى دَ منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خيال ګران ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وښل غواړي چې ما هر څه فرمائيلي دي يا زهٔ چې هر څه فرمايم. هيڅوک ئې هم او نهٔ منئ. يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين دَ ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته دَ ادبي مفتي تانګل ورکوي.

والله اعلم بالصواب.

بيا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته بدعت په کوم خيال وئيلي دي ځکه چې دَ تخليق عمل يو مقدس او سپيڅلے عمل دے. او هر کله چې هائيکو دَ تخليقي زړهٔ چاودون را زېږېدلے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی
دی دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګمان
ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې
او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت
ښکار شوی دی.

د ساهو لیکونکو د څلېریشتم اپریل دوه زرم د روداد
ترمخه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت
کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه
پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته
یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او
که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې
موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته څانګې دي. عموماً
هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو
کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس
که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو
بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره
دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو
هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه
کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي
شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکې موسیقۍ د نشېب و فراز سره ئې راز و
نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه
خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه
خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو
اولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکے صنف شته. اوس
تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي
ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې
ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او
څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے
شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې
د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د
لټولو ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ
قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي
قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې
هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو
رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو
جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي
ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې
څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے لګول پکار.
ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زۀ منم چې دَ ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوځول دي۔ یو باشعوره فرد به هم داسې نۀ وي چې داسې به اوغواړي خو زۀ دا هم نۀ غواړم چې هایکو دې دَ پښتنو په مېلمه دوسته سیمه کښې له څۀ جرمه تهمتې او بې له څۀ ګناه سنګسار کړے شي۔ اول زما خیال دٰ چې دَ هایکو او ټپې موازنه او مقابله غېر فطري ده - بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه دَ پښتو تنقید جولۍ دَ بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته - چونکې دَ هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون" دَ پښتو ادب کمپیوټر هایکو "کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نۀ وي که دَ پښتو ټپې په حقله هم څۀ اووایم -

دا حقیقت دے چې دَ ټپې کښې توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې دَ تجربې او ارتقا ښخې توان نۀ لري او په ذهنونو یوه ستړې کوونکې خاموشي خوروي - دَ مثال په طور هره ټپه دَ " یا قربان " یا " لکه زار " نه شروع کېږي چې دَ لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې دَ یکسانیت زهر خوروي - او ددغې ډانګورو دَ ملاتړه بغېر یوقدم هم وړاندې نشي تلے - البته ځنې پوهان " یا قربان " دَ ټپې لازمي جز ونۀ مني - بحر تقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد ، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هېڅ حال کښې دَ خپلو تاکلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے - او دَ خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خیال دَ نرګسیت یو رنځ دے.

ښاغلي پروفیسر داورخان داؤد لیکي !

" دَ ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي "

نۀ پوهېږم چې ښاغلي داؤد صیب دَ یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې " یا قربان " په څۀ مصلحت نظر انداز کوي - بحر نوع زۀ منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې دَ سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو دَ ظاهري لباس یکسانیت به ئې دَ ښائست دَ ګڼو اړخونه نه دَ ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله دَ وخت دَ تقاضو مطابق دَ نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو دَ ژوند څومره سپرلي به ئې ښکلا دکانو ته ګلکول په لاس اودرېدل غوره کړي۔ نو بایده چې دَ هایکو منکرین او مخالفین دَ اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه دَ ټپې په وکالت او دَ هایکو په مخالفت کښې نۀ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي . بلکې ټپه دې د نوؤ ، مناسب تجربو سره اشنا
کړي او داسې هیئتې ، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې
اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او
ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي . خو دا کار
ډېر ریاضت ، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي . کېدے
شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو اوتنوع
دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده
چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او
معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې
دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستوماني لري نهٔ
راولي خو زما په خیال په دې ماړرن ایج کښې به دا قسم
خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي
د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنهٔ وي . ما ته
پته ده چې کاڼي په ځائے پروت وي نو درونده وي خو
هوښیاران دا هم وائي چې اوبهٔ په ځائے اودرېږي نو
ډسنډ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه ،
بلکې د اوبو د رواني او تحرک د خویونه په خپلو ژوندې
اوسي . ځکه زهٔ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه
کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي - ددې
وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ضمني وي نه چې د
ټپې د انقطاع . اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نهٔ وي . نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي .
که نه نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت
فیصله واوروي .

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه
نهٔ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي
شکل ورکولو هلې ځلې هم کړي دي . بیناغلے سعید ګوهر ددغې
فارم او هیئت تعارف ، په دې ډول کوي .

" دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او
په دریمه مصرعه ختم شي . ددې منځ ترمنځه شپږ
نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري
هم وي . اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره
هم قافیه وي . د دویم شعر دواړه مصرعې ئې
خپلو کښې هم قافیه وي . دا ددې صنف اوله
برخه ده . ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې
مطابق وي . ددې نه پس دویمه برخه کښې څلور
مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي . دا
دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه
وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري
مصرعې دے ." [۱]

مثلاً :

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه
داخو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاريه کښې
ځان ترې ساته بېځي اوږده لري لاسونه
کړي به خازه ستا د رُخسار تازه ګلونه
ځکه خو وايم چې دې مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فېصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختيار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل د يو نو زاېېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوې صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هيئتي تنوع هيڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو صنف د پرمختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه اېز هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلې شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمېو مصرعو سره په قافيو کښې تړلې دي او بيا ئې د يوې ټپې په ترڅ

نظم سره ته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج يا کلائکس ورته ونېلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووايم چې د ښاغلي سهېل خټک ټپېز هم د ټپې په ستوګڼې کښې هيڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خيال ترڅپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زيات د ښاغلي سهېل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې هيئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پيوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زيات موزون به ځکه وي. چې په داسې وړه صورتونو کښې د ټپې په قديم فارم باندې هيڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي يعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحريکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډو تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او ځنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هایکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زموږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ورسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان وررسېدلے دے.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نه دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونو کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږده په اوږده اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالی کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نه صرف ځواني او ځوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېرنه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې بې لچه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري څیزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلے زما یقین

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوړه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دنوې ښخبنې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې کتې زهٔ هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو ډېر بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده موي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابېدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په څنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوبنې او ناخوبنې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بهې خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخــذات

(۱) اَزاد اشنغرے، دَ اظهار دَهائیکو تجزیه، ورځ پاڼه وحدت پېښور، ۹، مای ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، یکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسیر منګل، ایک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن.

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے، اٹی اینڈ کو هائیکو، غیر مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جبدر روډ پېښور، یکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسیر منګل، ایک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن.

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے، اٹی اینډ کو هائیکو، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً 〃

(۹) ایضاً ایضاً 〃

(۱۰) پروفیسر داور خان داوُد، پښه او جدیدیت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء.

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي، وخت یووس نیې بجې، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹.

(۱۳) اباسین یوسفزے، ہائے کیوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن

(۱۴) 〃 ایضاً 〃 ایضاً 〃

(۱۵) زبیر حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري، کال ۱۹۹۸ء.

(۱۶) اباسین یوسفزے "ہائے کیوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن.

(۱۷) پروفیسر داور خان داوُد، پښه او جدیدیت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء.

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې دَ ګران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

○

اې د کلهم انسانيت رسوله
تا چې ښکاره کړه د ژوند ټول رازونه
رب سلسله د نبوت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

○

نن مې له هر څه نه يقين پورته شو
ميانده چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چاچولۍ ته ځان غورځوم

○

رب دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس دې کښې غنيمي د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مرۍ ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ناجانه بیا مې نه پېژنې
نور به د ښکلو په سر شر نه کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د انګي ګلونه اوشوکوي
ترینه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

ځهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پیتې کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
ونېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډِرپ ختے دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله ځهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانديې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته که ددې خوږ کانړي وو
نو ګیدړانو به وو تېول خوړلي

شمېر زه دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انځرویو له ځمه
مینه کوه خو راترغاړه نه شي
چې دَ جامو استرې مې ماته نه شي

بازار کښې ګرځي ښه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اوویني څادر کړي په سر
زمونږ ه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښه داده چې زړه کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غله دَ قاضي کور.کښې پناه اخلي

خبر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګیر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راوځي
رب دې حوالی کښې زمونږ خیر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
ښیرې تبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه سور کړه ځي

نو زما شونډې به پټرۍ نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېرېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
ویم که مې ټول کلے په کانو اولي

وائي زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته وډونو کښې کالي پېنځوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندوې پروا نشته دے
وائې په کېږه دې نعره یم خو
راله پیدا چرته د سر سپورې کا

○

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مینه زما د غلو تمتا خو نه ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شیرینې

○

دا چې په خه فریب کښې کېږه ئې ته
ستا سر تېزۍ به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژړنده نه وه

په پټو سترګو پرې باور مه کوه
شیرینې پام کوه چې تېر نه اوځې
د ملا منډه د جمات پورې وې

○

محبتونه مجبورو اوخوړل
ځومره سنګینه حادثه ده د ژوند
شیرینه ژاړې چې مې سر غوځوې

○

بې ځایه نه دې ویربدل د ښکلو
زما د تندې انتها دا سې ده
بُت هم ربېږي چې زه ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښه ‌ُ پته ده
ته ‌ُ د کمځو ولونه مه ‌ُ پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پوري نه ‌ُ شي

دب دې کړي ځېرخو دا شګون ښه نه دے
پېغله دولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څه ‌ُ ننګیالي دي قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نه ‌ُ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان دانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د ببریانو په دولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترېښس زمونږ د لارې خنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکاې نه په یو دم را اوځي

زړه اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هرچا سره مینه کوے
خو شي له ځان کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کېږمه نه
کټ چې پردے شو خود نیمې شپې شو
سترګې مې نه ورځي که ډېر ستړے یم

زړه کښې مې اور د مینې بل څنګه شي
د چا په کور کښې چې شپېږنې زما
لوږه ژوندې ، انغرې مړه پراته وي

ځمه سلام د هواګانو په رخ
یم د سپېږیانو د ګودلای په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نه شي

شو نلره مې رو رو د بجې شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرمه چې
دوه توري یو تېکي کښې ځائے څنګه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تا به لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نو وي

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ډیره له دغې ویرې نهٔ خرابمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسې ده په ماحول کښې دنیار
پراته دې قتل توریالي دَ وطن
زهٔ هسې مون باندې بیګم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
منې زما او خوښه به خپله کوې

دَ برسنلې ګل يې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته يې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بحث کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځي بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګي ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځم به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختي به ځایه په ورو مهٔ کوه
ته چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه داچې فرښته یمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زهٔ دَ ځوانئ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلي دي په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه
خو لږه منړه تړې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زهٔ
شیرینه اووائي په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې یې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سیلاب یوړله

شیرینه وائي له تازار شمه خو
وادهٔ د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نهٔ دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فیصلې به منو

ما څهٔ غوښتلي وو او دا څهٔ اوشو
نن مې له هر څهٔ نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږې چیچل اولیدل

دلته انصاف د چیندخانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباېللې که پوزه ګټې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا ټولې ښځې داسې دي
لکه چې څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګې واچوه

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ ویلي نهٔ وو
خو واړه چې خولې مې زه اوخوړې

څوانه څوانې او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وو مونږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي کښې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه څان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو کوټ او یو کښې دوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه د ژوندون کټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مړک مسکې مسکې ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پښیل زور باندې ژوندے ساتمه
ګني نو زهٔ خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

ژاړې له سره نوښته درې کړې
وائي بهر له کوره شپې مهٔ کوه
ګني نو ځان حلالوم لا لیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بېخي ورک شي چې ما اوويني
لا حادثو هوښیاره کړې نهٔ ده

څوارلس کلېزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړې

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږې تېښتې مې اولیدلې
مړې مې کړې مرّ ځان له د برېتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پښتنې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خو ځه خپل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تود شپه بیا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شېرینې زما
دَ زانګو سپل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږدوه خټکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسې بې خوندې نو ته
دَ خپل سپړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه وائي
رالهٔ په لاس باندې ګمرے جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېر شوې اخر د لوپټې پسکې کېنې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره د پښتو یارانه
پلار يې په موټر باندې جرګه کړې ده
لور يې د شپې تیارهٔ کښې کور پرېښې دے

غلهٔ راختلې دې په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شوغوبل مهٔ کوه

راوړې چې ماله پلوشې د سحر
څوک يې پلؤ قدرې هم اونهٔ وینې
کورته د شپې تیارهٔ کښې ځان رسوې

Scanned by CamScanner

طوفان یې یوړ نسې جونګړه ته د چا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې ئې پلار ته په حیرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هغه موږ کره مېلمه نهٔ راځي

اوداڼې نهٔ پېوري کوم ننګرېزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلمه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

د پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې ناستیم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پوړته هم کتلے نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چپ شي لوپټه لوپټه

ساړهٔ ساړهٔ آهونه ښامله کوې
ستا د خولې تاوُ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د داوړي بتان

زهٔ څهٔ تپوس کوم او تهٔ څهٔ وائې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوبو باندې سوړلي کړېده

خوښه دې خپله ده خو یاد اولره
ګرځي به تل خاورې په سر سپونې
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولي

د ښار ماحول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شونو
شوې به کوټې ته په یو دوَ دننه

وائي بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتړه دا ټټو په سپورې ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ ېې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَ عمر
پېغلې انګړ کښې په خړپوسو شولې

یم د تعبیر د بلاګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړمه ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خوږغوندې شو
له ځانه ورکې ښايسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي کـه نه

مئینه دا چې ستا د زور ښه یمه
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شوکومه له تا

سترګې په ما باندې بڼې تورې دي
کورته په ډېره موده پس راغلمه
په سرو جنارو مې استقبال مه کوه

دومره زبېځلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونیسي
په ما د ګانو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
وائي خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېږه نه ځکه تېر ماښام یې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د پکنک په خوند پوے شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدې ما
شپږینه ماته مېلوکان ګرزوي

دا نهٔچې پوے نهٔیم په سود او په زیان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانیزه
چرته تیاره لار کښې تیندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

خدایه ښته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه رازداري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته کورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې بصر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
څا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د څپا ده پټ خو نه دے
د رنګ سپېړلو په‌ئي ړندېږو څکه
موږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

موږ به سپوږمۍ ته دوه پښې اخلي
افسوس خو دا دے چې زموږه د کور
د رشل که او درېږي، دیوال پریوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه دَ وایمه
بنګړې دې مات شه دَ پېنزېبو سره

ددې ستم به څه تعبیر کوي څوک
بنه چې مې غرق کړې نو شېرینه واني
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې دَ ژوند کېږي شوې
دَ میاندو تینو کښې شوده اوچ شولو
دا نوې نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېرولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه دَ بنګلو نه تپوس کومه
دَ زړه دَ رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو دَ ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر دَ یتیم

Scanned by CamScanner

دومره خوحق شته په دې بنګلو زما
چې يې په زړهٔ پورې بڼهٔ کلک اونيسم
دَ بنائستونو، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رابنګلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څهٔ چې ارمان دَ زړونو اورڅو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله ووبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سينه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدا ے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. ما بنام دے لاړو نمر پرېوتهٔ
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوبدې ماړه شو
څو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

○

څومره چې وړاندي
نو اسمان هم راکوږ شي
او بو ته لاندې

قد مې لونېږي
او جینکۍ د کلي
ما ته پسخېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما ائینې ته کتل
ځان را نه ورک شو

○

مخ مې بد رنګ شي
چې پېرې هوا اوړي
آئینه زنګ شي

Scanned by CamScanner

اور دے سینو کښې
شیرینې مه ډوبیږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان بانـدې تنګې
پشکال غرمه شـوې
وه سپرلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژړنده په وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم ربښتیا دي

پیغلې چې پاسې
د ږیرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

دا منډوې شړېږي
په هر قدم غورځوي
د خلقو جړېږي

اور کښې انغښتي
ستا تصويرونه ګورم
خوب رانه تښتي

ګور ته دې ژړ ځي
ژوندنه د سوال، پناه وه بو
چېرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځنې نرۀ ستړې پېغلې
اور ته وردانګي

مچ چې دې ښکل کړم
خدایه شته د هرې سيمې
خاورې به ګل کړم

نيت دې خراب دے
ګنې نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښهې سپک شي

جنګونه کېږي
په تورو دَ وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څڅکي
چې دا ښاریان همېشه
پسې دَ بوتل څڅکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په داک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

بارانے وریږي
په زړونو اور بلوي
وینې څڅیږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلې ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

داښهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ ګلې
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوي
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوي
اوس په ولاړې

هسې به ونړ شي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کومې به شنړ شي

شماري بس ستوري
د شپې داپاسوي ما
کار دا له ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې میراته نکړي
د ګلو لښتې

ستندرې وائې
را توول دې نهٔ کړمه زهٔ
مر شومه هائې

Scanned by CamScanner

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اووانۍ پوے شوې
تهٔ چې مسُین شوې په ما
لاړلې توے شوې

تیکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نیمه شپه حجره کښې
دَ بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځې خولې ته بېرته
توکلي لاړې

دا څهٔ قیامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصویر دې نت دے

خوشے دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه .
نو مخ دې سور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پښتنۍ ټپې
زهٔ هایکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري ګازهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
د چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
د زړۀ درزا تېزه شي
هوا په رو شي

ته زما سپورے
وائي هر څۀ منم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړۀ مې ويخ دے

راته جخستېږي
وائي غني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو کمل اندامه

زما حيا ده
منم چې لوړ ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

پښتونه نغښتې
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتې

○

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

○

زړونه درزېږي
چې آیینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګین شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپین شو

○

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه ځ دې تور شه

○

سر که مې سپین دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شین دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق ځهٔ ړاندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مرۍ ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هتيانو غلا په ټيټه کوي

○

اووائې ټول دَ اکيجن کسے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږي ځله
څوک لېوني نهٔ دي چې تا يادوي

○

زړهٔ غوځوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خپې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نه ليکو

○

دَ خپل بنايُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
دې مې کچه کړې چې منتر پڅوې

○

شېرينې تا سره له دغې ويرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

Scanned by CamScanner

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمع له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړې
بچي مې ټوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نمانځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ږمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې مې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته اوخېژي په سره غرمه کښې
زر د کونټرو سپل را والوځوي

ناساپې کړیکه کړي نیازبینه وایي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولې
خو چړمنکې په لاس کښې مه رانیسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

دَ زړهٔ دردا مې په اختیار کښې نهٔ دهٔ
ښار کښې جوړ او شوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په یو درز لرې شوه

یوسمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو راښکل دَ ادیرې حدونه
ټول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وې که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وې او نهٔ خور وې دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانئ زبېرګې یې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووئېل
دَ لېونئ شونډې یو رپ اونیوې

پېغله چې مانه انځور وېو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په ګرانه وايي
ستا سوځه خيال دے دَ وادهٔ پاره ګڼې

پهٔ چاپېرچل کښې خرابۍ دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختۍ اونکړم
وېرم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو دَ چا دپاره
دلته چې قدر دَ جذبو نشته دے
ښځې به څوک په درمسال کښې کوي

ته دَ ژوندون دَ مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک دَ سحر نهٔ کوي

داسې نځورې کړم ازمېښتو نو دَ ژوند
شپې يې ستا خانه بدوش يادونه
اوس دَ زړهٔ دښته کښې پړاوْ نهٔ کوي

الله دې خير اوکړي په صدر چوک کښې
ګډوډې ګډيا دې اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

جرم دَ چا ، سزا دَ چا لوېږه ده
يو دَ پوليس له سترګو ځان ساتي او
بل په يوه پيسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورۀ که غږ نۀ کوو
ګڼې خوبونه به مو هم کړو حرام
موږ دَ چا ميراث خوارۀ خو نۀ يو

زړۀ ئې غلبيل ، زلفې ئې تار په تار وي
وېل ئې زۀ ډېره بې خونده يم
ګڼې نو تۀ هم هېرېدې شې له چا

دَ حُسن زکوٰة اوباسه شيريني
ځکه نازلېږي افتونه دا
چې په وطن کښې څوک خيرات نۀ کوي

سر به بې ځايه درله څۀ خوږووم
دَ پښتنو له هوښيارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څۀ پوهېږې نه ماشومه ئې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونيسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس رالہ مهٔ راوړه نادانۍ جيسني
بلا ګرمي ده په وجود کښې زما
پام چې پټرې چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووينئ
چې ئې سرګند شي دَ ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شېرينه اووائې په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لاديه
ويرېږم لار چرته غلطه نهٔ کړم

چې خٔهٔ بلا ئې تهٔ بې حسه جيني
زما د زړهٔ دَ قيامتونو درزاء
خدائيګو دَ کاڼي بت کښې ساه راولي

يې دَ سرو سپينو خزانه شيريني
درته خراب دَ چا نيتونه نهٔ شي
کشي را اوسپړه، ماران پرانيزه

دا نظر ونه به تيندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کږو وږو لاروکښې
وه کهلاولي سم کړ خېدلے شي څوک

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري ځهٔ کوؤ
درانهٔ پښو ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا نېغه کړو

پړ پړ ده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېړه ئې مه کښې ستومانه به شي
توري ځلې دي که راپاري شولې

وایم چې تهولې ستومانې به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شېرينه اوواڼې قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوربږي په زړهٔ
ستا هایکو رانه ټپې هېرې کړي

دوه ورځې ژوند دے تاته ښهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېړمنې
سرکشي پړ پړ ده دَ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شيندي ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې له سترګو ګلېدو او وېستم
ماله قسم راکړي چې غږ مه کوه
او خپله تهول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوږې نه دي
غریب سړے یم خو ګل څانګې زما
د چا عېشونو ته پسخېږ مه نه

ګن تصویرونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نیمه شپه زمونږ کلي کېنې
د سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

د حس انتها خبره ولې نه ده
غو تې چې ګل شي په قیامت کېنې د ژوند
ځان راته وېږ خدا پنکو پیکه ښکاره شي

زنه مې او نیسي، سنګو کېنې وائي
خلق خو خلقو باندې چل نه ده کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مه اوځه

سینه ته ګلونه ورکندار کړي وائي
څه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ ه مینې کتابي مینې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رانیکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کوروڼه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښائست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نه پېژندۀ ښکارې هسې
لکه په ګړوکېنې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوګه نۀ وُ ستا
شېرینې ما په اسمانونو غوښتې
څۀ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نۀ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وېښل ئې
کورکښې چې صبر نۀ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کاروڼه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، ربېي هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تورسرې شته دي

تا ووئ، ساړه که دي د ژوند اوبيدل
پېغلې مستې به درنه توبې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه راشي

سترګې له دغې ويرې نه پرانيزم
زما د زړه په رنګې تيق اونه چوي
ته چې شپږ ينې پوکنۍ پرسوې

زغم به کوې ډېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مړې ته وانه چوي
د کور انګړ کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه بنځې په خپل حد کښې اوسه
زه د تول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منۍ او که نه
که لږ مو هم سست کړو په بنځو پړې
بيا به ترې ګرځې او بېزې جوړې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زړونو کښې اور دَ مینې بل کړې ګټې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدایګو واوره کښېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل ئې راغله یووېشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلې اوغورځوؤ

شرېښې زړهٔ دے نرم شوے نهٔ دے
نمائشي اوښکې عبث تویوي
کاڼې اویو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونړه شي دَ قام دَ وږو
لکه دَ چرګو دَ بچو بُغرې شي
اونځلې خپلو کښې ډېران بېلوي

لېن انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
تر څو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وې
نو په هاکو باندې بچې نهٔ کښېني

د قام تور سري دي سر توري نه شي
تازه تازه غوميږي غوميږي پېغاي اوس
کړکې خېرات پسې ، واکې غورځوي

فتنه فساد به تري جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کوم چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بېخي د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دي په اوبو وړي ډي

لاړه شاماله صداي هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګي
خلق د خار نه راوتلي نه دي

وېل مې دا افغانه يوويشتمه صدي
دې کښې کوشه کښې يو ملنګ چغه کړي
سحر را اونه ختله ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کومې مجبورۍ دي وې نن
فرېم نه چې تا زما تصوير دې کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے کله مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټکل به مې اوده پرېته وې

ډېره کم عقله ئې زما لېونئ
اوس دَچا خولې خو څوک ګنډلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

مونږ په جامو کښې نه ځائېږو وپه دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا دَ څه ده

اومنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چوق راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حېثیت څه دے ستا
وېل ئې غواړم چې بربنډه نه شي څوک
پرتوغا بس نه جوړوم لالیه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه یم

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تښتي اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپېږنۍ خپس به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستۍ غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ ښځې دَ شپې ځوانۍ ده
سپوږمۍ به دې کښې هم سترونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

کله اودرېږي دَ نکهت قافلې
کله دَ ګل ورمه ورمه خورېږم
خوبونه وينم تعبير ونه وېشم

ټوله دَ زړ او زور خپره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک دَ جرګو هلو پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوړې زړونه دي
دَ پلار نيکهٔ هڅونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوې

لږهٔ سر تېزه ده ید خویه نهٔ ده
که دغه یو عیب تر ښه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې چې
زهٔ هم دَ هائې بلډ پرېشر مریض یم
زموږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېتاوي ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زموږ دَ کور اووهي
اووائي خان ویښل چې ښکار الله به خو

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رنګینو لباس
په ما دَ اوسپنو نینې اوچېچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا آزار دې چرته اونهٔ وهي

زړه به اخر څنګه زما شي په ځاے
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

○

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

○

نیکاري چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه یې هم نیولې نه ده.

دې کنبې څوک لاره د منزل اوموي
ګوره ځنګل کنبې بیا په نیمه شپه کنبې
د اورکو قافله لوټ کړله چا

○

موږ ځکه سر باندې خپې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
پړق د بجلۍ شي د باران شپه شي

○

باران شپې شپې ورېږي مګر
اورونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

داسې کله څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تښندغرے زړه مې اور اونه کړي
شابه شپې شپې را اووريږه

دخدائے کاروانو کښې څوک څه اووائي
ما چې ئې طمعې د خوږو کولې
د کربلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلي مئين شيريني
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترينه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانې اوباسي
کنې نو داسې چرته شوي نه وو
د کوثر غنچې او د چينار اونو کښې

وائي جولۍ بد مې تر څوخالي وي
ګلونه نه کيږي اشکنې کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځاري د بارانونو لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لمبو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له نه اودرېږي
منګلي، زمونږ د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پېدي
سر مې ماتېږي لېونۍ نه شمه
يوه د سپين ګوټي خوراکړه کنه

پېغلوکې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلي سخته جټکه راکړله

ښه ده سمه دمه وي کاروانه کوي
خو د شهلا زړه کښې ځه غلا ده ضرور
ساک تړي سيلۍ ديوسي چې ما اووينې

د زړه درزا راله په ځان اودروي
تک تک چې اورم د ګړيال، شېرينې
وايم که ما بانديې څوک دزې کوي

ګڼې اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرګ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوتړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شې
پېرې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

ډاله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کېږدې راته پټې اووایې
د سرو نتکې راله جوړې او که نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تاکښې څه ناڅه تیاره خوشته دې
خدائے ښته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کښې نه وې
هر څه کېږدې شې لېونې خو کله
کملونه کښېږي د انځر اونو کښې

تابیا کومه د یو نوې سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږوم چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټپلونه کوې

Scanned by CamScanner

رب ئې ژوندي لره خو سوبې کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

دَ زړهٔ زخمونه چا ته ښایمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي دَ ژوند
زهٔ دَ سپېرلو رنګونه ستایمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي دَ ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم دَ انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي دَ هر چا سره لار اخلي

دَ زړهٔ زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څهٔ یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه دَ ژوند
دَ کلي شاړ ارهټ کښې څوک دېره دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصوير ته ئې ژړل و ښل ئې
پېښې د مرغۍ مې درله هم راوړي وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

○

خه زور ور دي مشران د ګلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

○

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کور کښې
تا ودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما ووهي
زما به ډېل نمونيا شي ګلې

شېرينه ګونجې په تندي راولي
وائي ښتيا ښتيا خبره کوه
ستا د جامو استري په څهٔ ماته شوه

○

بې شماره داسې زنځوران شته دے چې
تمېز د جنس او د جمال نهٔ کوي
او وائي ټول خوندونه يو رنګې دي

○

ستا د ښائست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بوډۍ په تال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شېرینه وایي
سر ته یې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونیه
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خا غا چا سره لار اخلي

یې د نازونو لویاې شېرینې
ځان چیاله درنه کړي په لاس ...
ګني رنګونه به دې ټول والوځي

وانې کیاې دې په سر سترګو منم
مانه باد وبري غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له ځي

میاندې په داسې پښتنو بوري شه
پاسې پردې تور سرې او تختوي
بیا یې د خوښندو خوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې خبرې څه جواز خو به وي
خدائے شته چې چا د چا ته غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښته السوځې

○

خدائے شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکښې خوښدي سوزې

○

کورکښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نه شي خېږ
ښځې د پاسي خاوندان قتلوي

تېښته له خپله ځانه څله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدائے شته د کور اوني څوک نه پرېکوي

○

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرېنې
تل د اسمان سره خبرې کوي

○

داسې بې واره مې ساکاني نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړۀ دې له غمه تېرېدلے نهٔ شم
هرڅهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کښه لار راباندې مهٔ جوړوه

○

په مړو حساب دې تماشګیر دَ حُسن
ستا دَ نظر تاوُ يې چې اووهې نو
دَ کیکدانو اوښې چېړه اونیسې

○

ستا نزمېدو راکښې سختې راوسته
چې را روانې دې شوې اوښکې په مخ
کانې اوبو شو او اوبو کاڼے شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلے یمه
وائي که بل څپاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کسیرې کښې به اوبهٔ اوڅکمه

○

خونبه دې خپله ده خویاد اولره
چې جوارګرو سره مینه کوے
نو خپل عزت به هم په داوُ لګوې

○

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته دَ هَوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غوږخولے دے ما

Scanned by CamScanner

برة دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپه دة شپږنې زما
لرة په خیال ګرځمه سرتوره نه شې

اووائې ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څۀ به ستا له سره زار کړمه زۀ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زۀ
خبرة واروي شپېلي کښې وائې
مور مې ناروغه دة بابا خبروم

اووائې ژوند دې شوګیر و اوخوړو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خورله ځې نو
خدائګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
ځانګو نه پرق وهي بانګونه وائې

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائې
تهٔ چې زما ګناه به سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې پـه دې خبره ما نـه نيسي
پېغلې د ښار داسې پيكه پيكه دي
لكه چې خوند ترې ښاه اوبو اوړے وي

○

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې ښېځې پکښې لغړې گرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

○

نور به عذاب څه نازلېږي په موږ
پکښې تور سرې چې سر توري نه شي
بيا يې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شـپې بيانې اونـه خوارې به د ميانې
باران كـه لږ چې ستـه اووربږي
نـو هـوا كانې مـو د چم يخې شي

○

ښېښتې ښځې خپل خاوند ته اووېل
گرانه! كه ماله دې پتلون رااوړه نو
پـه دوه ميله ټوپک به ځان اوولم

○

درنـه واده ښځې لشه اووېسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو د بوټي نه بلا غوښتله

Scanned by CamScanner

یوه سپځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
څاوره د لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تره
مار هم پردي لاس باندې نهٔ وژنې څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

واڼې له لور او خور تپوس کوي څوک
کوځې چې هر څهٔ کوځ، ستاسو خوښه
زهٔ د پردي ډېران څخله يمه

ماتېږي کانړي تل په کاڼي باندې
زهٔ څاروګے چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګټې په ما باندې د ښار مېړمنو
نن د ګټانو غوښې هم اوخوړې

خدایه شته هیچا ته ملامته نهٔ یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولے نهٔ دے

اوس به دَ ځان څهٔ صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زهٔ
شیرینې تا سره مې ښهٔ کړې وو

خدایږګو په خوند پسې دَ ژوند ړانده شو
اے دَ ځوانۍ دَ تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډېره نااوزګاره ئې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

دَ زوراور اوبهٔ په لوړه خېژي
آ چې بدخویه یادېږه کلي کښې
دَ خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو ډوب دې کړمه
زهٔ به چکس کښې خاڅخا راتلمه
راته چې ملا ستا په اوبو کښې وې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له د سيند ونو نه ځم
هسې ترې هم زړه صبرولے نه شم
او د مچې غوښه بلا کړمه وي

سر توره مه شې خود ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نه شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هرو ځواني رانه شي

چې خه کړې هغه به رېبې مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نه شي
پردو پښتو کښې کړوندې مه کوه

يو څاڅکے وينه راکښې پاتې نه شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما د خپو لاسو نه دم اووته

او خاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اوواﺋې تړولې دَ قسمت لوبې دي
خلق تکیا دي سنړاګان لوټي او
زمونږه ننګې مېنې پېره نهٔ کوي

وائي تر څو پورې به زغمېږم
زهٔ درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغې کوې تهٔ

کم عقلي هسې پرېشانه يې تهٔ
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې يې نو باندې درنېږي کله

منم چې کړنې محرومۍ مو دي خو
کلې زمونږه هيروشيما نهٔ دے
چې دَ سپېرلو پکښې ورېږي شنډې شي

مېنه اوباسې له زړګو نه وېرې
اوس که اوبنان ساتې شيرينې زما
نو دروازې دې دَ کور تړلې نهٔ شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ او درېږي
آسونې مې همېشه ياد وي

تت چې دې نهٔ شي د ښایُست رنګونه
ځان زهٔ د مرګ ښځتو ته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اووائې تړول د اکسیجن کمے دے
هیڅکو ته هسې خوشحالېږې ځله
څوک لېوني نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
د کوهي ختله په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره خځلې ورته اوغورځېږي
خو پلیتېږي نه رواني اوبهٔ

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په قرب کښې څنګه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سر سپین شواو
ته لا د توي پشکال ګیدړه يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو ښخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هېڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصر بانډې دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه ګنده ګنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوي

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې ښکاري غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

وهل ئې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوکوټي

Scanned by CamScanner

وائي له هر چا په ماګران دې ولې
زما چې نه مني نو ځه اوګړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړه باندې تيارۀ راځي نو
سر کړي سرتور لوپټه او غوړځوي
وائي را اورسېږي پېړه بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږ چې خپل منځ کښې جنګونه کوؤ
خدائې شته د هر وېکښې غوا لنګ شي

کوم ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چينار اونې له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي د شيطان غوږونه
ښه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو ليچو خوب کړې دې

پړ پړ ده زما په کارکښې کار مه لره
ښځې ما خپل سېي ته پړ پړ ده ګڼي
تا به په دړېو کانړو طلاقه کړمه

شپېلۍ ما باندې احسان مهٔ کوه
زما د زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څو چې ګوزک نهٔ شي پړسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوے د خاوند دے ځکه
وائي که ماله يې نتکۍ جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته جنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څوک دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څهٔ وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي ململ ژمي کښې

ميانه دې دې لارې د بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

زهٔ تقاضې دَ محبت پېژنم
شېرينې څنګ کښې مې ويرېږي ځله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووانې دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چاړهٔ په لړمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېړے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اوړتلم
داسې لل کمل شومه شېرينې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړې

تهٔ به له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکارې ! ښکاره بې انصافې دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړي وو

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه ترې وتلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې او خوري
څوک به پلیت ړندو ته اوس کاڼي اولي

نور د فریب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوې دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسۍ هم وڅهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خدایه ستا په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
د چم قضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهکار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران د کلي وژني په دې
چې زه د هر چا سره مینه کوم

نور زه انصاف د چا نه نه غواړمه
که وس مې او رسید شیرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک د تخلیق له درده څه دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته د ژوند
د خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

اووایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چرګان هم په خوله ښه نه لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خواره دي په قضا کښې د چم
ما د مارغانو ژبې هم زده کړې خو
د بدامنۍ علاج مې هیڅ او نه شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

د ېرې بې خوندهٔ جینکۍ دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهٔ روم ورونه

اندېښنې هم وي دَ الوت لاړو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړې
مونږ هٔ څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چیا
خدا ښکو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

یو ښوونې په ډک بازار کښې ویل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوند وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړي پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وږمې خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وپښي وږمې د ګلو

محبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

شېرینه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پړخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وېښو اوخوړه

په یو نظر چې په ئې زړه دماه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوی دَ سر په سپوږي اور لګوي
څوک چې خشاک له دَکور اوبې وهي

دَ بدنصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرینې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څهٔ وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سرتورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نهٔ شي وا ورینه شپه ده
منم شېریني ډېره ګرانه ده خو
کټوي چخه کړه دَ زیتون تېلو کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

بې وسه شوې يم بې ننګه نهٔ يم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غونبه که اوسوزي پېتۍ نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عېشونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اوړي کښې
ځان ته بېوزي هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشته وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مينې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ يم

منم چې هېڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ سر سپورې هم نهٔ ورکوې
له تعبيرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدّس مې له ګناه وېرَوي
راته چې ښځه شي ګلرنګي، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

پکښې هېڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا ربګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وارخطا ښېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبه په ما اوڅښکلې

غلې که ناست یم خو خو تېکښ مه زه
ما خاموشۍ کانې کوڼې نه شي
غږونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زه قدغنونه په چا نه پېژنم خو
ښه ته په ښه بد ته به بد وایمه
چهره ، جمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نه ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
ښېرینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شاړې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېړمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اوس نه به هسې د شپې مه وایه
نور لا وړمبۍ څرېکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د وړمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شو ه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه او وایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

Scanned by CamScanner

په زړه چاوډون پوري مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سېوا کلي کښې
د ښار په بېنک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
څه به له ما نه اړولے ؤ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکوته په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې د زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

ښېرينه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې درته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسې پرانيزې
پېرېان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو کې هيڅ خوند اونکړو
کونړې وښل هرڅهٔ په شرق اونګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

شپېلۍ ستا ګیاې په سر سترګو خو
که دې زما دا باده ورځ اولیده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خامخا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې ئې دوړې د پلار له کوره اوځي
پوئے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودروله شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نه شي خو
اوواړې دا ځل راته غږ مه کوه
بیا به قسم دے داسې کار نه کوم

ځنه توبه که ئې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پرے که اوسوزي خو ول وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښتانې تختې ته ما خېژوې
اووايه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کانړ جوړ په کوږ شو زما
مېړمنه داسې لله ګله شوه چې
لګیا ده تورت ته بېکیانه واڼي

ستا سر تېږې خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا ستړګي لیدلې دي چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژنۀ
نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارۀ وي د ذلت سره ځي
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمړي ښخوند مۀ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نۀ شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته چې ساه لاله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه ښځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان ښائي شریفه ویته
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پښتو ستر ګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ده دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي مننم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته او س پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزوری یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن دا ته جهل کښې یو قیدي اوویل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
تو کلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راوایس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مړي دښمنان
غله ئې زهرو باندې اووژنه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وېښا د پېغمبرؐ رد کوي
نو کوځه رب سپي ترېنه ښه ګڼمه

د سياسي رهنما ژوند خاورې شه
د امرسې خوندئې په خوله کښې وي لا
يو زورأور ئې بې نېتې کسه کړي

اش پرېوځي په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمري يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دي ئې په شرق اولګي
چې شريعت سره په لاره نه ځي
بېځي زه داسې تصوّف نه منم

ځنګه وي نوره د ايمان کمزوري
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه کښې زره هم ملامته نه شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړمه خو
ګڼې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

○

ګڼې ښائسته مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسې ئې رانځوري داسې کړي
لکه دَ ناوې مخ په اور اوسوزي

○

بې حیایه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده ئې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

○

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

○

وښل ئې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شوملې څکلې دې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته خله کوې

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشې نو بیا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اونې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما ځنې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو حجولې ته ځان غورځوې

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل یربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ په څهٔ اووینې
چې دوه پېسې دا پښتانهٔ اوګټې
ټوله شپه دې ګډوې جېره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښتۍ له لوښے هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسي دَ دنیا قاتلان
په کانړو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائي دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېغۍ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویني
میاندوته داسې ستنې اولګوي
چې په بڅو ورله زیړې راولي

چې یې په ټې. وي اشتهار اوکتهٔ
وسُل یې دا په نیغُو ډېر ظلم دے
دوُو ته سپوا بچي راوړے نهٔ شم

دَخدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لتون وُ دَ چیا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت ګڼلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمهٔ زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ او نهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې یې لس اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکۍ خو نهٔ وي
وائې خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلې دې پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وینا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنړې شیریني

وړې مبارک ورته د زړه داوه شه
خو ستا د سپين سر نه قربان شم ابدي
ځکه له ميانده و نه چې شوکوي

هر څه چې وو خو تا پاه چوړي نه کوه
راته په شا چا تپوسے ئې جوړ
داسې چې خولې پورې دي ټيچ اوترو

درسره دا خبره منمه مسئله
که زړهٔ دې تور دے له دنيا ناهله
نو بيا د کور سفيدي څلله کوې

څوک د فطرت لارې نيولے نهٔ شي
زخم چې سېوا شي تا ته ښهٔ پته ده
ګړانۍ شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچيچلې
وښل ئې خپل علاج په وخت وې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چينجے شوے دے

څوک ترېنه سمه ورځ بيدلے نهٔ شي
راښجهٔ ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بيا چاته اوبهٔ خړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ وښ دا لوے احسان به څوک هېروي
لا جینکۍ دَ لسو کالو نهٔ وې
دَ پېغلتوب غوټۍ ئې ملا ماته کړې

چاله هم نهٔ ورکوي ځاے په زړهٔ کښې
په صفايئ باندې ئې مه تېروځه
هر و خپل مخ دَ آئينې ښکته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلي دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ میني رانیکلو تا
دَ سینه چیچو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اوریدلي دي چې
خپله برجو له پردي باته نښهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته ورېځې غرغنډه اونکړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ وښئه څرګه پرهېزدوه
يتيم که ډېر هم خدائے خوشحاله کړلو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

چا ته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوي
هسې بې ځايه پرې ځان مهٔ سپکوه
کانې هغه درونډ وي چې پروت وي په ځائے

دَ حقيقت زهر ګوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنيا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوئے راکوي

وېښې ئې اوڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې داروګړي زما

زهٔ بدګمانه ستا په مينه نهٔ يم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غريب دَ لوږې غوږ نهٔ وينې

شيرينې دا يو اعتراف به کوې
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا همدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library